

Nr 29

Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i lagen (1947: 529) om allmänna barnbidrag, m. m.; given Stockholms slott den 16 februari 1973.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen fördraganden hemställt.

GUSTAF ADOLF

CAMILLA ODHNOFF

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen läggs fram förslag till ändringar i reglerna om allmänna barnbidrag i överensstämmelse med vad som förutskickades i årets statsverksproposition. Ändringarna innebär att administrationen av de allmänna barnbidragen förs över från kommunerna till de allmänna försäkringskassorna. Vidare föreslås sådan ändring i lagen om allmänna barnbidrag att det blir möjligt att genom konvention ändra bestämmelserna om rätt till barnbidrag för utländska medborgare. Ändringen av administrationen innebär bl. a. att barnbidrag kommer att utgå utan särskild ansökan. Vidare kommer utbetalningsreglerna att ändras så att barnbidragsanvisningarna kan lösas in på posten samma dag som de delas ut.

I anslutning till vad som i statsverkspropositionen anförts om översyn av inkomstprövningsreglerna för bostadstilläggen föreslås vidare övergångsvis för år 1974 en regel som syftar till att förhindra att stora underskottsavdrag vid taxeringen leder till förmåner när det gäller möjligheterna att få bostadstillägg. Slutligen föreslås en ändring i bidragsförskottslagen beträffande fördelning av belopp som influtit genom införsel.

De nya bestämmelserna föreslås gälla fr. o. m. den 1 januari 1974.

1 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1947: 529) om allmänna barnbidrag;

Härigenom förordnas i fråga om lagen (1947: 529) om allmänna barnbidrag,

dels att 8—10 §§ skall upphöra att gälla,

dels att 4, 5, 7, 11, 12 och 14—17 §§ skall ha nedan angivna lydelse,

dels att i lagen skall införas tre nya paragrafer, 1 a §, 18 och 19 §§, av nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 a §

Frågor om allmänna barnbidrag handhavas av riksförsäkringsverket och de allmänna försäkringskassorna.

Beslut om allmänt barnbidrag fattas av den allmänna försäkringskassa, hos vilken den som enligt 4 § äger uppbära bidraget är inskriven eller skulle ha varit inskriven, om han uppfyllt åldersvillkoret i 1 kap. 4 § lagen (1962: 381) om allmän försäkring.

4 §

Rätten att uppbära allmänt barnbidrag för visst barn tillkommer, där barnet står under föräldrarnas gemensamma vårdnad, barnets moder eller, om modern till följd av frånvaro, sjukdom eller annan orsak är för längre tid förhindrad att delta i vårdnaden, barnets fader samt i annat fall den som har vårdnaden om barnet.

I fråga om fosterbarn eller barn, som eljest fostras i annat enskilt hem än hos den som har vårdnaden om barnet, skall dock rätten att uppbära allmänt barnbidrag för barnet i stället tillkomma barnafostraren, såframt ej barnavårdsnämnden annorlunda förordnar.

Övergår rätten att uppbära allmänt barnbidrag för visst barn å annan person än den som tidigare uppburit bidraget, må barnavårdsnämnden, om särskilda skäl därtill prövas föreligga, omhändertaga bidraget för löpande kvartal och fördela detsamma å de för kvartalet bidragsberättigade.

Allmän försäkringskassa får på framställning av barnavårdsnämnd förordna att allmänt barnbidrag för barn, som genom barnavårdsnämndens försorg placerats i enskilt hem, skall uppbäras av den som fostrar barnet. Har barnet placerats i enskilt hem av annan än barnavårdsnämnd, får sådant förordnande meddelas på framställning av den som enligt första stycket uppbär bidraget.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 §

Finnes någon, som enligt 4 § äger uppbära allmänt barnbidrag, icke vara skickad att handhava detsamma, *må barnavårdsnämnden förordna att bidraget i stället skall utbetalas till den andre av föräldrarna eller barnavårdsman för barnet eller annan lämplig person. Nämnden må ock, då synnerliga skäl äro därtill, själv omhändertaga bidraget för att användas för barnets bästa på sätt som prövas vara för barnet mest gagneligt.*

Finnes någon, som enligt 4 § äger uppbära allmänt barnbidrag, icke vara skickad att handhava detsamma, *får allmän försäkringskassa på framställning av barnavårdsnämnd förordna att bidraget skall utbetalas till den andre av föräldrarna eller annan lämplig person. Om synnerliga skäl föreligga får bidraget utbetalas till nämnden att användas för barnets bästa.*

7 §

Där vid ingången av visst kvartal barn, för vilket allmänt barnbidrag utgår, på allmän bekostnad vårdas å anstalt i annat fall än i 6 § avses, äger det kommunala organ, som svarar för vårdkostnaden, uppbära på kvartalet belöpande allmänt barnbidrag för barnet och därav gottgöra sig för nämnda kostnad i den mån ersättning därför må uttagas av barnet eller annan enskild person. Uppkommer överskott, skall detta redovisas till den bidragsberättigade.

Vad i första stycket sägs om kommunalt organ skall äga motsvarande tillämpning å landstingskommun och *stad* som ej tillhör *sådan kommun* eller, efter Konungens bestämmande, annan huvudman i fråga om allmänt barnbidrag för barn som bor i elevhem, vårdhem, specialsjukhus eller inackorderingshem, som avses i lagen *den 15 december 1967 (nr 940)* angående omsorger om vissa psykiskt utvecklingsstörda, eller åtnjuter omsorger enligt nämnda lag och bor i enskilt hem på huvudmannens bekostnad eller vårdas på anstalt för epileptiker, oavsett att ersättning ej må uttagas av barnet eller annan enskild person.

Vad i första stycket sägs om kommunalt organ skall äga motsvarande tillämpning å landstingskommun och *kommun* som ej tillhör *landstingskommun* eller, efter Konungens bestämmande, annan huvudman i fråga om allmänt barnbidrag för barn som bor i elevhem, vårdhem, specialsjukhus eller inackorderingshem, som avses i lagen *(1967: 940)* angående omsorger om vissa psykiskt utvecklingsstörda, eller åtnjuter omsorger enligt nämnda lag och bor i enskilt hem på huvudmannens bekostnad eller vårdas på anstalt för epileptiker, oavsett att ersättning ej må uttagas av barnet eller annan enskild person.

8 §

Vill någon uppbära allmänt barnbidrag, skall han därom göra anmälan till barnavårdsnämnden i den kommun, där barnet är kyrkobokfört.

Nuvarande lydelse

Anmälan att barnbidrag för visst barn synes böra utgå må ock göras av annan person, som vårdar barnet eller eljest svarar för det-samma, samt av styrelsen för anstalt, där barnet är intaget, ävensom av fattigvårdsstyrelse och barnavårdsnämnd.

Föreslagen lydelse

9 §

Har anmälan som avses i 8 § blivit gjord, skall barnavårdsnämnden besluta, huruvida allmänt barnbidrag skall utgå för barnet, ävensom fastställa vem som äger uppbära bidraget.

Även utan att anmälan som avses i 8 § blivit gjord må barnavårdsnämnd, om förhållandena därtill föränleda, besluta om utbetalning av allmänt barnbidrag för visst barn.

Beslut, varigenom den som har vårdnaden om visst barn berättigas uppbära allmänt barnbidrag för barnet, må därest barnavårdsnämnden så medgivit, å nämndens vägnar meddelas av ledamot av nämnden eller tjänsteman hos den-samma.

10 §

För kvartal, som gått till ända mer än ett år före det anmälan enligt 8 § gjordes eller beslut enligt 9 § andra stycket meddelades, utgår icke allmänt barnbidrag.

11 §¹

Barnbidrag utbetalas kvartalsvis genom vederbörande barnavårdsnämnds försorg. Angående sättet och tiden för utbetalningen meddelar Konungen närmare bestämmelser.

Barnbidrag utbetalas kvartalsvis genom riksförsäkringsverket. Angående sättet och tiden för utbetalningen meddelar Konungen närmare bestämmelser.

Har barnbidrag ej utbetalats före utgången av året näst efter det, till vilket bidraget hänför sig, föreligger ej längre rätt till bidraget,

¹ Senaste lydelse 1951: 78.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

såvida ej den bidragsberättigade inom nämnda tid hos allmän försäkringskassa gjort gällande rätt till bidraget.

Har barnbidrag ej lyfts före utgången av året näst efter det, under vilket bidraget förfallit till betalning, skall bidraget vara förverkat.

12 §¹

Har någon genom oriktiga uppgifter eller annorledes förorsakat att allmänt barnbidrag för visst barn obehörigen utgått eller har någon eljest obehörigen eller med för högt belopp uppburit sådant bidrag och har han skäligen bort inse detta, skall återbetalning ske av vad för mycket utbetalats, där ej länsstyrelsen finner anledning att helt eller delvis eftergiva återbetalningsskyldighet.

Har någon genom oriktiga uppgifter eller annorledes förorsakat att allmänt barnbidrag för visst barn obehörigen utgått eller har någon eljest obehörigen eller med för högt belopp uppburit sådant bidrag och har han skäligen bort inse detta, skall återbetalning ske av vad för mycket utbetalats, där ej i särskilt fall allmän försäkringskassa finner anledning föreligga att helt eller delvis eftergiva återbetalningsskyldighet.

Har återbetalningsskyldighet ålagts någon enligt första stycket, må vid senare utbetalning till honom i avräkning å vad för mycket utgått innehållas skäligt belopp.

14 §

Socialstyrelsen har att öva tillsyn över tillämpningen av denna lag och med stöd av densamma meddelade föreskrifter samt äger i sådant avseende till ledning för barnavårdsnämnderna meddela råd och anvisningar.

Vad som är föreskrivet om riksförsäkringsverkets tillsyn över de allmänna försäkringskassorna äger motsvarande tillämpning i fråga om kassornas befattning med allmänna barnbidrag.

De närmare föreskrifter, som behövs för tillämpningen av denna lag, meddelas av Konungen eller, efter Konungens bemyndigande, av riksförsäkringsverket.

15 §¹

Över barnavårdsnämnds beslut i ärende angående allmänt barnbidrag må klagan föras hos länsstyrelsen genom besvär.

Barnavårdsnämnds beslut skall omedelbart lända till efterrättelse.

Talan mot beslut av allmän försäkringskassa i ärende angående allmänt barnbidrag föres hos riksförsäkringsverket genom besvär.

Riksförsäkringsverket får även utan att talan föres taga upp sådant ärende till prövning.

¹ Senaste lydelse 1971: 593.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

16 §¹

Talan mot länsstyrelses beslut i ärende angående allmänt barnbidrag föres hos kammarrätten genom besvär.

Länsstyrelses och kammarrätts beslut skola omedelbart lända till efterrättelse, om ej annorlunda förordnas.

Mot riksförsäkringsverkets beslut föres talan hos kammarrätten genom besvär.

17 §

De närmare föreskrifter som, utöver vad denna lag innehåller, finnas erforderliga för lagens tillämpning meddelas av Konungen eller, efter Konungens bemyndigande, av socialstyrelsen.

Besvär över allmän försäkringskassas beslut skall tillställas den kassa som meddelat beslutet.

Den omständigheten att besvärshandlingen tillställts riksförsäkringsverket, utgör ej hinder för att besvären tages upp till prövning, om handlingen kommit in före besvärstidens utgång.

18 §

Allmän försäkringskassas, riksförsäkringsverkets och kammarrättens beslut lända till omedelbar efterrättelse, om ej annorlunda förordnas.

19 §

Konungen äger träffa överenskommelse med främmande makt om undantag från de förutsättningar som enligt 1 § andra stycket gäller för utgivande av barnbidrag för här i riket bosatt barn som icke är svensk medborgare.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1974.

2 Förslag till

Lag om ändring i barnavårdslagen (1960: 97);

Häriigenom förordnas, att 12 § barnavårdslagen (1960: 97)² skall ha nedan angivna lydelse.

¹ Senaste lydelse 1971: 593.

² Lagen omtryckt 1971: 308.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

12 §

Om *kommunalfullmäktige* så bestämma, äger barnavårdsnämnden uppdraga åt särskild avdelning, bestående av ledamöter eller suppleanter i nämnden, eller åt ledamot eller suppleant eller åt tjänsteman hos kommunen att på nämndens vägnar avgöra vissa grupper av ärenden, vilkas beskaffenhet skall angivas i fullmäktiges beslut. Nämnden må dock icke annorledes än genom samfällt beslut

Om *kommunfullmäktige* så bestämma, äger barnavårdsnämnden uppdraga åt särskild avdelning, bestående av ledamöter eller suppleanter i nämnden, eller åt ledamot eller suppleant eller åt tjänsteman hos kommunen att på nämndens vägnar avgöra vissa grupper av ärenden, vilkas beskaffenhet skall angivas i fullmäktiges beslut. Nämnden må dock icke annorledes än genom samfällt beslut

1. utdöma förelagt vitc,
 2. vidtaga åtgärd enligt 26 § 2, 3 eller 4 eller enligt 29 eller 30 § eller göra framställning om intagning i ungdomsvårdsskola,
 3. meddela beslut som avses i 46 § andra stycket, tillstånd eller förhandsbesked som avses i 47 § eller förbud som avses i 50 eller 51 §,
 4. fullgöra vad som ankommer på nämnden enligt föräldrabalken, enligt 4 § andra stycket eller 5 § lagen om allmänna barnbidrag eller enligt 9, 11 eller 18 § lagen om bidragsförskott eller
 5. göra framställning eller avgiva yttrande till kommunfullmäktige.
- Beslut som fattats på grund av uppdrag enligt första stycket skall anmälas vid nämndens nästa sammanträde.

4. fullgöra vad som ankommer på nämnden enligt föräldrabalken, enligt 5 § lagen (1947: 529) om allmänna barnbidrag eller enligt 9, 11 eller 18 § lagen (1964: 143) om bidragsförskott eller

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1974.

3 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1964: 143) om bidragsförskott;

Härigenom förordnas, att 16 § lagen (1964: 143) om bidragsförskott skall ha nedan angivna lydelse.

16 §

Sedan den underhållsskyldige erhållit underrättelse enligt 7 § andra stycket, skall han, så länge bidragsförskott utgår, till den barnavårdsnämnd, som utger förskottet, erlagga fastställt underhållsbidrag, som belöper å förskottet, allteftersom underhållsbidraget förfaller till betalning. Gentemot barnavårdsnämnden må icke åberopas betalning av underhållsbidrag, som erlagts annorledes än nu sagts.

Överstiger belopp, som under viss månad inbetalas till barna-

vårdsnämnd, det bidragsförskott eller, om fastställt underhållsbidrag är lägre än förskottet, det underhållsbidrag, som belöper på månaden, skall det överskjutande beloppet fördelas så, att barnets fordran för oguldna underhållsbidrag har företräde framför det allmännas fordran för utgivna bidragsförskott.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1974.

Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet på Stockholms slott den 16 februari 1973.

Närvarande: Statsministern PALME, ministern för utrikes ärendena WICKMAN, statsråden STRÄNG, ANDERSSON, JOHANSSON, HOLMQVIST, ASPLING, NILSSON, LUNDKVIST, GEIJER, ODHNOFF, MOBERG, NORLING, LÖFBERG, LIDBOM, CARLSSON, FELDT.

Statsrådet Odhnoff anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övrigt ledamöter fråga om *ändrade bestämmelser om allmänna barnbidrag, m. m.* och anför.

Jag vill här ta upp vissa ändringar i bestämmelserna om allmänna barnbidrag, en ändring i inkomstprövningsreglerna för bostadstillägg och en administrativ förändring rörande bidragsförskott.

Ändrade bestämmelser om allmänna barnbidrag

Administrationn av allmänna barnbidrag

I årets statsverksproposition (prop. 1973: 1 bil. 7 punkt C 1) har jag förklarat att jag biträder familjepolitiska kommitténs och den s. k. RAFA-utredningens förslag att administrationen av de allmänna barnbidragen förs över från de kommunala barnavårdsnämnderna till försäkringskassorna fr. o. m. den 1 januari 1974 och att från samma tidpunkt riksförsäkringsverket i stället för socialstyrelsen skall svara för tillsynen över denna verksamhet. Jag förklarade vidare att jag ansluter mig till nordiska socialförsäkringsutskottets förslag om sådan ändring i barnbidragsbestämmelserna i den nordiska konventionen om social trygghet att barnbidrag vid flyttning mellan de nordiska länderna skall utgå från ankomsten till det nya vistelselandet. Jag framhöll därvid att förslaget förutsatte att Kungl. Maj:t fick rätt att genom konvention göra avsteg från det särskilda krav beträffande utländska barn som finns i barnbidragslagen och som innebär att barnet eller endera av dess föräldrar skall ha vistats i landet sex månader för att barnbidrag skall utgå.

I nämnda proposition framhöll jag att de lagändringar som behövs för att genomföra de förslag jag nu nämnt borde föreläggas riksdagen i annat sammanhang. Detta bör ske nu.

De olika förslagen och mina allmänna överväganden i anledning av dem har jag redogjort för i statsverkspropositionen. Någon redogörelse för den närmare utformningen av lagförslagen lämnar jag inte här utan återkommer till frågan i specialmotiveringen.

Utbetalningen av allmänna barnbidrag

F. n. delas barnbidragsanvisningarna i regel ut till mottagarna den 18 i utbetalningsmånaden, medan postanstalterna enligt gällande regler kan lösa in anvisningarna tidigast den 21 i samma månad, med viss förskjutning om den 21 infaller på en lördag eller söndag.

Postverket har i sitt remissyttrande över RAFA-utredningens rapport Administrationen av allmänna barnbidrag m. m. förordat att utbetalningsföreskrifterna ändras så att barnbidragsanvisningarna i fortsättningen kan lösas in samma dag som de delas ut. Som motivering för förslaget anför postverket att varuhus och andra som inte behöver ta hänsyn till Kungl. Maj:ts föreskrifter om utbetalningen sedan länge löser in barnbidragsanvisningar i förtid, vilket skapar olägenheter för postverket.

I samband med att administrationen av barnbidragen läggs om behöver tidpunkten för utdelningen av barnbidragsanvisningarna av administrativa skäl läggas något senare än f. n. Anvisningarna bör tills vidare normalt delas ut den 20 i utbetalningsmånaden. Utbetalningsbestämmelserna bör i samband därmed ändras så att barnbidragsanvisningarna också får lösas in den 20 i utbetalningsmånaden. Därmed skulle de olägenheter som hänger samman med nuvarande system och som postverket pekat på falla bort. Om nyssnämnda datum inträffar på en sön- eller helgdag eller lördag, bör utdelningen och utbetalningen få göras närmast föregående vardag som inte är lördag. Det ankommer på Kungl. Maj:t att utfärda bestämmelser i detta avseende.

Inkomstprövningsreglerna för bostadstillägg

I årets statsverksproposition (prop. 1973: 1 bil. 7 punkt C 3) har jag anmält att en teknisk utredning skall genomföras beträffande vissa frågor rörande inkomstprövningen och administrationen av bostadstilläggen. Denna utredning har nu tillsatts och börjat sitt arbete. I utredningen ingår bl. a. företrädare för bostadsstyrelsen, kommunförbundet och RAFA-utredningen.

F. n. prövas rätten till bostadstillägg efter den taxerade inkomsten. Underskottsavdrag vid taxeringen ökar härigenom möjligheterna att få bostadstillägg. Dessa underskottsavdrag kan gälla ränteavdrag för villafastighet eller sommarstuga, räntor på andra låneskulder och vissa typer av rörelseunderskott. Det medför bl. a. att villaägare, främst i högre inkomstlägen, ofta får betydligt högre bostadstillägg än hyresgäster med samma inkomst och bostadskostnad. En annan nackdel med nuvarande inkomstprövningssystem som hänger samman med att inkomstprövningen grundas på taxeringen är att rätten till bostadstillägg bedöms efter familjens inkomst två år före bidragsåret. Familjepolitiska kommitténs förslag i betänkandet Familjestöd (SOU 1972: 34) att inkomstprövning-

en skulle grundas på den s. k. sammanräknade inkomsten innebar att underskottsavdrag inte skulle inverka på rätten till bostadstillägg. Vid remissbehandlingen har kommitténs synpunkter på behovet att ändra inkomstprövningsreglerna fått omfattande stöd. De tekniska lösningar kommittén föreslagit har däremot mött kritik från bl. a. bostadsstyrelsen, riksskatteverket och Svenska kommunförbundet.

Jag har i statsverkspropositionen framhållit att den nu tillsatta utredningen i första hand bör undersöka möjligheterna att efter en övergång till beskattad sjukpenning använda den sjukpenninggrundande inkomsten som underlag för inkomstprövningen av bostadstilläggen. Härigenom skulle rätten till bostadstillägg komma att bedömas efter en aktuell inkomst utan inverkan av underskottsavdragen vid taxeringen. Förslag om utformningen av beskattad sjukpenning m. m. fr. o. m. den 1 januari 1974 kommer i annat sammanhang att läggas fram av chefen för socialdepartementet. En omläggning till att använda den sjukpenninggrundande inkomsten som huvudsakligt inkomstunderlag för prövning av rätt till bostadstillägg kan göras först sedan denna fråga blivit föremål för ytterligare prövning vad gäller de praktiska och administrativa förutsättningarna. En omläggning kan därför, om den vid närmare utredning befinnes lämplig, genomföras tidigast för bidragsåret 1975.

En av fördelarna med att använda den sjukpenninggrundande inkomsten som huvudsakligt inkomstprövningsunderlag är som nämnts att underskottsavdragen vid taxeringen inte inverkar på rätten till bostadstillägg. Efter kontakt med den nu tillsatta utredningen förordar jag att det redan för bidragsåret 1974 genomförs en begränsning av möjligheterna att utnyttja dessa underskottsavdrag vid ansökan om bostadstillägg. En sådan regel bör genomföras övergångsvis i avvaktan på resultatet av utredningens arbete. Syftet med regeln bör vara att förhindra att stora underskottsavdrag vid taxeringen leder till förmåner när det gäller möjligheterna att få bostadstillägg. Jag förordar att regeln utformas så att den taxerade inkomsten vid inkomstprövningen av bostadstillägg skall räknas upp med belopp motsvarande sådant avdrag för underskott i förvärvskälla vid taxeringen som överstiger 3 000 kr.

Ändring i lagen om bidragsförskott beträffande fördelning av belopp som influtit genom införsel

Familjepolitiska kommittén har i sitt tidigare nämnda betänkande — efter samråd med RAFA-utredningen — föreslagit att försäkringskassorna skall ta över administrationen av bidragsförskotten fr. o. m. år 1976. Något ställningstagande till kommitténs förslag behövs inte nu utan frågan bör prövas i annat sammanhang.

Jag vill emellertid redan nu ta upp en annan fråga av administrativ natur rörande bidragsförskotten, nämligen fördelningen av belopp som

influtit genom införsel för underhållsbidrag som inte erlagts. Genom bestämmelserna i införsellagen (1968: 621), som trädde i kraft år 1969, kom reglerna om fördelning av belopp som influtit genom införsel att skilja sig från fördelningsreglerna i 16 § andra stycket lagen (1964: 143) om bidragsförskott. Vid fördelning av influtet belopp som överstiger fordran för löpande månad skall enligt införsellagen den äldsta fordringen ha företräde, medan enligt bidragsförskottslagen barnets fordran på underhållsbidrag alltid äger företräde. Den bristande överensstämmelsen mellan lagarna förorsakar avsevärda administrativa problem för kronofogdemyndigheterna och framför allt för barnavårdsnämnderna. Frågan har uppmärksammats av riksdagen, som i skrivelse till Kungl. Maj:t (2LU 1970: 53, rskr 1970: 287) begärt en översyn av reglerna. Kungl. Maj:t har uppdragit åt familjepolitiska kommittén att göra den begärda översynen.

Kommittén, som prövat olika lösningar, har stannat för att föreslå att de särskilda fördelningsreglerna i bidragsförskottslagen upphävs. Därmed kommer införsellagens fördelningsregler att i sin helhet gälla även för bidragsförskott, vilket innebär att influtna medel som överstiger det löpande bidraget går till den som har den äldsta fordringen. Kommittén har framhållit att de svårigheter som gett anledning till riksdagens begäran om en översyn av de ifrågavarande reglerna härigenom i huvudsak undanröjs. Kommittén har också pekat på att bidragsförskottet genom de förbättringar som genomförts numera utgör ett väsentligt ekonomiskt grundskydd för ensamstående med barn och att frågan om fördelning av belopp överstigande bidragsförskotts-nivån därför numera är aktuell endast vid relativt höga underhållsbidrag.

Kommitténs förslag har vid remissbehandlingen godtagits av samtliga remissinstanser. Även jag ansluter mig till förslaget och förordar att de särskilda fördelningsreglerna i bidragsförskottslagen nu upphävs.

Upprättade lagförslag

I enlighet med det anförda har inom socialdepartementet upprättats förslag till

1. lag om ändring i lagen (1947: 529) om allmänna barnbidrag.
2. lag om ändring i barnavårdslagen (1960: 97),
3. lag om ändring i lagen (1964: 143) om bidragsförskott.

Specialmotivering

1 Förslaget till lag om ändring i lagen om allmänna barnbidrag

1 a §

Administrationn av de allmänna barnbidragen sköts f. n. av barnavårdsnämnderna medan tillsynen utövas av länsstyrelserna och social-

styrelsen. Som nämnts i den allmänna motiveringen har jag i årets statsverkspropositionen förordat att administrationen flyttas över till de allmänna försäkringskassorna och tillsynen till riksförsäkringsverket fr. o. m. den 1 januari 1974. Detta föranleder avsevärda ändringar i lagen om allmänna barnbidrag. Lagen bör bl. a. innehålla en allmän bestämmelse om vilka myndigheter som har att ta befattning med barnbidragen. Denna bestämmelse bör få sin plats i en ny paragraf med beteckningen 1 a §. Tillsynen behandlas i 14 §.

Vad angår fördelningen mellan försäkringskassorna inbördes av behörigheten att handlägga barnbidragsärenden talar övervägande praktiska skäl för att en regel härom utformas i överensstämmelse med 4 kap. 1 § lagen (1962: 381) om allmän försäkring (AFL). En sådan integration av handläggningen bör förutom rationaliseringsvinster ge fördelar i form av säkrare handläggning och förbättrade kontrollmöjligheter. Enligt det system för den framtida administrationen av barnbidragen som f. n. utformas inom RAFA-utredningen kommer bidragen att registreras på mottagarna. Det har därför ansetts lämpligast att den försäkringskassa, där bidragsmottagaren är inskriven eller skulle ha varit inskriven om han fyllt 16 år, får besluta om bidraget. Enligt 18 kap. 5 § AFL får allmän försäkringskassa inte bedriva annan verksamhet än som anges i lagen eller i bestämmelser som utfärdats med stöd av denna. I den mån Kungl. Maj:t så förordnar, är försäkringskassa dock skyldig att biträda vid handhavandet av viss annan statlig verksamhet och utfärda vissa uppgifter. Vidare skall kassa i viss utsträckning biträda med yttranden och upplysningar i den mån hinder enligt lag eller författning inte möter samt mera betydande olägenheter inte därigenom uppkommer för kassan. De ändringar i dessa bestämmelser, som föranleds av det nu framlagda förslaget, kommer att redovisas i annat sammanhang.

4 §

Beslut om att allmänt barnbidrag skall utgå till annan än den som har vårdnaden om barnet fattas f. n. av barnavårdsnämnderna.

Sådant beslut kan ha betydelse bl. a. för fosterlörens storlek i de fall då rätten till bidraget övergår på fosterföräldrar. Familjepolitiska kommittén har föreslagit att beslut av försäkringskassa att annan än föräldrar skall ha rätt till bidraget skall förutsätta framställning av barnavårdsnämnd. Även jag anser att endast barnavårdsnämnd bör få ta initiativ till överflyttning av barnbidraget på fosterföräldrarna i de fall då nämnden beslutat om barnets placering i fosterhem. Försäkringskassan bör i dessa fall endast få betala ut bidraget till fosterföräldrarna under förutsättning att framställning därom kommit från barnavårdsnämnden. I de fall då barnet genom föräldrarnas egen försorg placerats i annat enskilt hem än föräldrarnas får emellertid föräldrarna själva bekosta placeringen. De bör då också få bestämma om de själva

eller annan skall uppbära barnbidraget och göra anmälan till försäkringskassan i de fall då ändring bör göras i fråga om mottagare av bidraget. Detsamma bör gälla om barnet har särskilt förordnad vårdnadshavare. 4 § andra stycket har ändrats i enlighet härmed.

Regeln i 4 § tredje stycket tillämpas av praktiska skäl f. n. i mycket begränsad omfattning, vanligen i fosterbarnsfall. Efter överflyttning av administrationen till försäkringskassorna torde det vara tveksamt om regeln överhuvudtaget kan komma till användning i praktiken. Bestämmelsen i tredje stycket bör därför utgå.

5 §

Regeln i denna paragraf tillämpas f. n. endast i undantagsfall och förutsätter en mycket omsorgsfull utredning från barnavårdsnämndens sida i varje enskilt fall. Möjlighet att i här aktuella fall förordna om ändrad mottagare av bidraget bör dock alltjämt finnas. Sådan ändring bör få göras endast efter framställning från barnavårdsnämnd. Möjligheten för barnavårdsnämnd att i enstaka fall själv disponera bidraget för barnets räkning bör finnas kvar. Även beslut härom skall fattas av försäkringskassa på framställning av barnavårdsnämnd.

Statsrådet Lidbom kommer att föreslå Kungl. Maj:t att i en proposition till riksdagen lägga fram förslag om att barnavårdsmannainstitutionen skall upphöra fr. o. m. den 1 januari 1974. Ändringarna i 5 § har utformats med utgångspunkt i detta väntade förslag. Även om förslaget inte skulle genomföras kan bidraget även i fortsättningen betalas ut till barnavårdsman med stöd av bestämmelsen att bidraget kan utbetalas till annan lämplig person än förälder.

Barnavårdsnämnds beslut att göra framställning enligt 4 eller 5 § kan inte överklagas genom förvaltningsbesvär. Fastän fråga inte är om myndighetsutövning mot enskild i förvaltningslagens (1971: 290) bemärkelse, synes det lämpligt att barnavårdsnämnden gör en fullständig utredning, innefattande bl. a. kommunikation med parterna, innan framställning görs till försäkringskassan.

7 §

Med hänsyn till 1969 års beslut om införande av en enhetlig kommunbeteckning bör ordet stad utgå ur lagen och ersättas med kommun.

8 och 9 §§

Det under 1 a § omnämnda systemet för barnbidragens framtida administration kommer bl. a. att innebära att barnbidrag betalas ut automatiskt efter datateknisk avisering från folkbokföringen. Reglerna om anmälningsförfarandet i förevarande paragrafer kan således upphävas. Genom kontroll i administrativ ordning bör kunna förhindras att bidraget betalas ut felaktigt.

Regeln i 9 § tredje stycket har i den praktiska tillämpningen ersatts av 12 § barnavårdslagen enligt vilken, om kommunfullmäktige så bestämmer, barnavårdsnämnd får uppdra åt vissa ledamöter eller suppleanter, viss ledamot eller suppleant eller tjänsteman hos kommunen att på nämndens vägnar avgöra vissa grupper av ärenden, vad angår lagen om allmänna barnbidrag dock inte ärenden enligt 4 § andra stycket eller 5 §.

För försäkringskassorna finns bestämmelser om delegation av beslutanderätt i 18 kap. 11 § AFL. Några särskilda delegationsbestämmelser i fråga om allmänna barnbidrag torde därutöver inte behövas. Regeln i 9 § tredje stycket har alltså ansetts böra utgå. Detsamma gäller regeln i 12 § barnavårdslagen om förbud mot delegation såvitt avser ärenden enligt 4 § andra stycket på grund av dessa ärendens oftast rutinmässiga karaktär. Ärende enligt 5 § är däremot regelmässigt av så ingripande natur för den ärendet rör att beslut i sådant ärende alltför bör fattas av nämnden i dess helhet.

10 §

I det föregående har föreslagits att 8 och 9 §§ skall upphöra att gälla. Det är då inte heller möjligt att bibehålla de utgångspunkter för preskription av rätten till barnbidrag som anges i 10 § vilken hänvisar till de upphävda paragraferna. Rimligtvis bör emellertid rätten att retroaktivt erhålla barnbidrag begränsas till kortare tid än vad som skulle följa av de allmänna reglerna om tioårig preskription. Om underrättelse från folkbokföringen skulle utebli eller av någon annan anledning barnbidrag inte komma att utbetalas, bör det nämligen kunna krävas att den bidragsberättigade hör av sig inom viss kortare tid och gör sin rätt till bidraget gällande. Regeln i nuvarande 11 § andra stycket passar emellertid inte för de fall då bidrag av förbiseende inte utanordnats. Bidraget kan i sådana fall inte sägas ha förfallit till betalning och ingen utgångspunkt finns sålunda för den frist efter vars utgång bidraget skall vara förverkat. För dessa fall har i stället föreskrivits att rätten till bidraget skall upphöra, om inte den bidragsberättigade inom viss tid efter det bidraget skulle ha utbetalats anmält hos vederbörande försäkringskassa att han anser sig berättigad att uppbära bidraget. Samma tidsfrist har valts som gäller enligt nuvarande 11 § andra stycket. Sistnämnda stycke har i oförändrat skick placerats som tredje stycke i paragrafen.

11 §

I det system för administrationen som utvecklas inom RAFA-utredningen förutsätts utbetalningen av barnbidragen i regel ske genom riks-försäkringsverkets försorg. 11 § första stycket har utformats i enlighet härmed. I undantagsfall bör dock utbetalning kunna ske lokalt genom

försäkringskassa. De föreskrifter som behövs härför torde kunna utfärdas med stöd av 14 § andra stycket.

I fråga om 11 § andra och tredje styckena hänvisas till vad som nyss anförts under 10 §.

12 §

Prövningen av frågor om eftergift av återbetalningsskyldighet för felaktigt uppburna barnbidrag vilar f. n. på länsstyrelserna. Som framgått av det föregående föreslås länsstyrelsernas befattning med barnbidragen upphöra. Det ligger då närmast till hands att flytta över ärenden om eftergift av återbetalningsskyldighet i första instans på försäkringskassorna.

14 §

Som framhållits under 12 § bör riksförsäkringsverkets tillsyn över de allmänna försäkringskassorna omfatta även kassornas befattning med barnbidragen. Föreskrifter om denna tillsyn finns främst i AFL. Till tillsynsverksamheten hör att meddela de närmare föreskrifter som kan behövas. Bestämmelsen i andra stycket motsvarar nuvarande 17 §.

15—18 §§

Enligt 20 kap. 10 § och 12—13 §§ AFL får försäkringskassas beslut i ärende angående försäkring enligt lagen överklagas hos riksförsäkringsverket, som också har rätt att självmant ta upp kassans beslut till prövning.

I fråga om talan mot försäkringskassas beslut om barnbidrag bör av praktiska skäl samma regler gälla som för andra ärenden som kassorna handlägger. Sådant beslut bör alltså överklagas hos riksförsäkringsverket, som också bör ha rätt att självmant ta upp beslutet till prövning. I avvaktan på att ställning tas till frågan om överföring till försäkringsadministrationen av andra familjeförmåner bör emellertid liksom f. n. kammarrätt vara tredje instans i ärenden angående barnbidrag. Fördelningen av mål mellan kammarrätterna framgår av kungörelsen (1971: 1200) om kammarrätternas domkretsar m. m. Besvär över kammarrätts beslut prövas i regeringsrätten. För sådana besvär finns särskilda regler i 35—37 §§ förvaltningsprocesslagen (1971: 291).

Även när det gäller förfarandet vid ingivande av besvär över försäkringskassas beslut har samma regel som i fråga om andra ärenden hos kassorna ansetts böra användas. Besvärshandling skall alltså tillställas den kassa som meddelat beslutet, men besvären prövas även om handlingen tillställts riksförsäkringsverket under förutsättning att den kommit in före besvärstidens utgång. Vid besvär över riksförsäkringsverkets och kammarrätts beslut blir 12 § förvaltningslagen (1971: 290) tillämplig. Enligt denna bestämmelse skall besvärshandlingen tillställas den för-

valtningsdomstol som har att pröva besvären. I rätt tid inkomna besvär prövas emellertid även om besvärshandlingen givits in till den myndighet som meddelat det överklagade beslutet.

I 18 § finns en bestämmelse om verkställighet av beslut. Om inte annorlunda förordnats går i alla instanser beslut angående barnbidrag i omedelbar verkställighet. Såväl beslutande instans som överinstans kan meddela förordnande om fördröjd verkställighet av beslut.

En regel som motsvarar nuvarande 17 § har som tidigare nämnts tagits in i 14 § andra stycket.

19 §

Paragrafens innehåll behandlas i den allmänna motiveringen och i årets statsverksproposition (prop. 1973: 1, bil. 7 punkt C 1).

2 Förslaget till lag om ändring i barnavårdslagen

Ändringsförslaget har behandlats under 8 och 9 §§ i specialmotiveringen till förslaget till lag om ändring i lagen om allmänna barnbidrag.

3 Förslaget till lag om ändring i lagen om bidragsförskott

Ändringen har behandlats i avsnitt 3 av den allmänna motiveringen.

Hemställen

Under återopande av det anförda hemställer jag att Kungl. Maj:t *dels* föreslår riksdagen att antaga förslagen till

1. lag om ändring i lagen (1947: 529) om allmänna barnbidrag,
2. lag om ändring i barnavårdslagen (1960: 97),
3. lag om ändring i lagen (1964: 143) om bidragsförskott,

dels föreslår riksdagen att godkänna den av mig förordade ändringen i grunderna för bostadstillägg att tillämpas fr. o. m. den 1 januari 1974.

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Maj:t Konungen att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Britta Gyllensten

